

УДК 338.48:338.43:330.34

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.212.329-337>**Перегида Ю.А.**

доктор економічних наук

Навчально-науковий інституту управління, економіки та бізнесу

Міжрегіональної Академії управління персоналом

Pereguda Yuliya

Dr. of Economic Sc.

Educational and Scientific Institute of Management, Economics and Business

Interregional Academy of Personnel Management

<https://orcid.org/0000-0002-1434-2509>

ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНЕ ВИКОРИСТАННЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ У РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ

У статті досліджено підходи до екологічно безпечного використання рекреаційних ресурсів у розвитку сільського туризму з урахуванням європейського досвіду. Проаналізовано концептуальні засади агротуризму, особливості нормативно-правового регулювання та систем контролю якості у країнах ЄС. Визначено ключові тенденції формування попиту і пропозиції на ринку агротуристичних послуг, а також роль інституційних інструментів підтримки у забезпеченні ефективного функціонування сектору. Проведено SWOT-аналіз, що дозволив окреслити сильні та слабкі сторони, можливості і загрози розвитку агротуризму. Обґрунтовано необхідність впровадження комплексного підходу до управління рекреаційними ресурсами на засадах екологічної безпеки. Результати можуть бути використані при формуванні стратегій розвитку сільського туризму в Україні.

Ключові слова: сільський туризм; агротуризм; рекреаційні ресурси; екологічна безпека; сталий розвиток; природокористування; сільські території; інституційне забезпечення.

ENVIRONMENTALLY SUSTAINABLE USE OF RECREATIONAL RESOURCES IN RURAL TOURISM DEVELOPMENT

The article addresses environmentally sustainable use of recreational resources in rural tourism development under conditions of growing demand for nature-based travel. The aim is to identify practical approaches to environmentally safe use of recreational resources in rural tourism based on European experience. The methodological framework combines theoretical generalization and systematization, comparative analysis of conceptual definitions and regulatory models in EU countries, structural-functional analysis of links between tourism and agriculture, statistical and analytical methods to assess demand and supply, as well as SWOT analysis to evaluate the sector's internal and external environment. The results show that agritourism in the EU operates mainly as an integrated component of agricultural activity, which enables rational use of natural resources and supports ecosystem preservation. It is established that effectiveness depends on coherent legal frameworks, quality assurance systems and institutional support instruments. Market analysis reveals steady growth of demand, with differences across countries determined by infrastructure and market orientation. Financial support mechanisms within EU programs play a significant role in strengthening rural tourism and enhancing resource efficiency. Demand for agritourism services demonstrates a stable upward trend; however, its structure varies significantly depending on the country, the level of infrastructure development, and the orientation toward either domestic or international markets. It has been established that the efficient use of recreational resources is directly associated with the level of development of the institutional environment and the application of financial support instruments, particularly within EU programs. The SWOT analysis identifies strong cultural and environmental potential, alongside infrastructure gaps and administrative barriers, while opportunities relate to diversification of rural economies and increasing demand for authentic experiences. It is concluded that environmentally sustainable management of recreational resources requires an effective tool that integrates regulatory, economic and organizational instruments adapted to national conditions.

Keywords: rural tourism; agritourism; recreational resources; environmental safety; sustainable development; natural resource use; rural areas; institutional support.

JEL classification: Q01, Q26, Q56; L83, R11.

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформації глобальної туристичної індустрії сільський

туризм набуває статусу одного з найбільш динамічних і перспективних сегментів, що поєднує економічні

вигоди із завданнями збереження природного середовища. За оцінками міжнародних аналітичних агентств, обсяг глобального ринку сільського туризму у 2025 р. становить близько 118 млрд дол. США з прогнозованим зростанням до майже 193 млрд дол. США до 2032 р., що відповідає середньорічному темпу зростання на рівні близько 7%. Така динаміка підтверджує стійкий попит на туристичні продукти, орієнтовані на природне середовище та автентичний сільський досвід. При цьому історичні дані демонструють послідовне розширення ринку – від приблизно 91 млрд дол. США у 2023 р. до 97,8 млрд дол. США у 2024 р. з очікуваним зростанням до 131,5 млрд дол. США вже у 2028 р. [1].

Важливим індикатором значущості природоорієнтованого туризму є масштаби відвідування природоохоронних територій, які щороку приваблюють близько 8 млрд відвідувань у світі. Це свідчить про суттєву роль природних ресурсів як базису формування туристичного попиту та одночасно актуалізує проблему їх раціонального та екологічно безпечного використання. Водночас слід зазначити, що лише менше 30% державчленів міжнародних туристичних організацій надають деталізовану статистику щодо відвідування саме сільських територій, що ускладнює комплексну оцінку масштабів і впливу цього сегмента [2].

Показовими є також ініціативи міжнародного рівня, спрямовані на підтримку розвитку сільського туризму. Зокрема, у 2024 р. в межах програми «Найкращі туристичні села» було визнано 55 нових населених пунктів із понад 260 заявок з більш ніж 60 країн, що дозволило сформувати глобальну мережу із 186 сіл у 55 країнах світу. Це свідчить про інституціоналізацію підходів до розвитку сільського туризму та його інтеграцію у політику сталого розвитку.

На рівні Європейського Союзу сільський туризм займає вагомий частку ринку. У 2023–2024 рр. розподіл туристичних ночівель засвідчив майже рівномірну структуру: близько 32,7% припадало на сільську місцевість, що підтверджує її конкурентоспроможність поряд із міськими та приміськими дестинаціями. Загальна кількість ночівель у першій половині 2025 року досягла 1,279 млрд, що на 2,3% більше порівняно з попереднім роком, демонструючи стабільне зростання туристичної активності. Окремі країни, зокрема Іспанія, фіксують позитивну динаміку у сільських регіонах, де приріст ночівель становить понад 5% у річному вимірі [3].

У Сполучених Штатах Америки розвиток сільського та природоорієнтованого туризму також характеризується значним економічним ефектом. Доходи від агротуризму у 2022 р. становили 1,26 млрд дол. США, демонструючи зростання більш ніж на 12% порівняно з попередніми періодами. Водночас економіка відпочинку на природі формує додану вартість у розмірі 639,5 млрд дол. США, що еквівалентно 2,3% ВВП країни. Рекордні 331,9 млн відвідувань національних парків у 2024 р. підтверджують високий рівень попиту на природні рекреаційні ресурси, генеруючи значні мультиплікативні ефекти для суміжних галузей [4].

Окремо слід відзначити агротуризм як суміжний і швидкозростаючий сегмент, обсяг якого у 2024 р. оцінюється на рівні 8,1 млрд дол. США із середньорічним зростанням близько 11,9%. Це свідчить про посилення тенденції до диверсифікації сільської економіки через інтеграцію туристичної діяльності [5].

Таким чином, глобальні та регіональні тенденції розвитку сільського туризму засвідчують його зростаючу економічну значущість і водночас підкреслюють необхідність забезпечення екологічно безпечного використання рекреаційних ресурсів. Зростання туристичних потоків у природні та сільські території актуалізує проблему збалансування економічних вигід із потребами збереження довкілля, що визначає наукову і практичну значущість подальших досліджень у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті зростаючої популярності екологічного туризму, сільський туризм, на думку дослідників Токаревої В. та Горюнової К., виступає як важливий інструмент для сталого використання природних ресурсів та збереження унікальних екосистем України [6]. Цей напрям рекреаційної діяльності, як зазначають у своїх працях Соловій І., Адамовський О., Дубовіч І. та Живко З., Боруцька Ю., Рій М., не лише задовольняє суспільну потребу в пізнанні природи, а й сприяє формуванню відповідального ставлення до неї та активному залученню громад до збереження природних ресурсів [7, 8]. Україна має значний потенціал для розвитку екотуризму завдяки своїм природним ресурсам, що створює передумови для сталого розвитку регіонів через формування привабливого туристичного середовища (Тищук І., Львіна О., Олійник В., Данілова О.) [9, 10]. Зокрема, на думку групи дослідників Долинська О., Шоробура І., Долинський І., сільський зелений туризм є дієвим механізмом реалізації концепції сталого розвитку, забезпечуючи баланс між економічними, соціальними та екологічними потребами суспільства [11]. Його розвиток в Україні обумовлений наявністю багатой природної спадщини та традицій сільського господарювання, що створює широкі можливості для диверсифікації сільської економіки та підвищення зайнятості місцевого населення (Кудінова І., Самосонова В., Величко О.) [12, 13]. Актуальність дослідження цього феномену, на думку Поліщук С., зумовлюється також збільшенням попиту на відпочинок у природному середовищі, що мінімізує негативний вплив масового туризму [14]. Цей вид туризму також відіграє ключову роль у збереженні культурної спадщини та підтримці місцевих громад, створюючи нові можливості для бізнесу на селі. З огляду на це, детальний аналіз сучасного стану, викликів та перспектив розвитку зеленого туризму є критично важливим для формування ефективної стратегії його інтеграції у систему сталого соціально-економічного розвитку сільських територій України [14]. Особливої уваги, на думку Кудінової І. та Самосонової В., заслуговує європейський досвід у цій сфері, який демонструє успішні моделі державної підтримки, інтеграції агротуризму та активного залучення місцевих громад [12]. Такий підхід

дозволяє не тільки підвищити економічну стабільність сільських регіонів, а й сприяє збереженню навколишнього середовища (Долигнська О., Шоробура І., Долинський І.) [11]. Визначення пріоритетних напрямків розвитку економіки України в контексті євроінтеграції разом із значними туристично-рекреаційними ресурсами підтверджує доцільність активного розвитку туристичної галузі, зокрема й сільського зеленого туризму (Олійник В., Данілова О.) [10].

Проведений аналіз наукових досліджень засвідчує, що сільський туризм у сучасних умовах розглядається як багатофункціональний інструмент забезпечення екологічно безпечного використання рекреаційних ресурсів та досягнення цілей сталого розвитку. Узагальнення наукових підходів дозволяє констатувати наявність стійкого інтересу до проблематики інтеграції екологічних, соціальних та економічних компонентів у процеси розвитку сільських територій, де туризм виступає каталізатором структурних трансформацій. Встановлено, що ключовими напрямками досліджень є питання раціонального природокористування, мінімізації негативного антропогенного впливу, збереження біорізноманіття та підвищення екологічної свідомості населення.

Водночас виявлено, що існуючі наукові розробки мають фрагментарний характер у частині формування комплексних механізмів управління рекреаційними ресурсами з урахуванням специфіки сільського туризму. Недостатньо розкритими залишаються питання інституційного забезпечення, економічного стимулювання екологізації туристичної діяльності та впровадження інструментів моніторингу екологічної безпеки. Європейський досвід демонструє ефективність інтегрованих підходів, що базуються на партнерстві держави, бізнесу та місцевих громад, однак потребує адаптації до українських реалій.

Таким чином, подальші дослідження доцільно спрямувати на розроблення цілісної моделі екологічно безпечного використання рекреаційних ресурсів у сільському туризмі, яка забезпечить збалансований розвиток територій, підвищення їх конкурентоспроможності та довгострокове збереження природного потенціалу.

Метою статті є визначення підходів до екологічно безпечного використання рекреаційних ресурсів у розвитку сільського туризму та обґрунтування практичних напрямів їх ефективного застосування в Україні в контексті євроінтеграції.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, застосування яких забезпечило досягнення поставленої мети та обґрунтованість отриманих результатів.

У процесі дослідження використано метод теоретичного узагальнення та систематизації, що дозволив опрацювати наукові підходи до визначення сутності сільського та агротуризму, а також узагальнити підходи до екологічно безпечного використання рекреаційних ресурсів. Метод порівняльного аналізу застосовано для дослідження концептуальних підходів до

агротуризму, особливостей законодавчого регулювання та систем контролю якості у країнах Європейського Союзу, що дало змогу виявити спільні та відмінні риси організації цього виду діяльності. За допомогою структурно-функціонального аналізу досліджено взаємозв'язок між агротуризмом і сільськогосподарською діяльністю, а також визначено роль інституційних інструментів у забезпеченні ефективного використання рекреаційних ресурсів. Статистичний та аналітичний методи використано для оцінки попиту і пропозиції на ринку агротуризму, аналізу кількісних показників розвитку сектору в країнах ЄС та виявлення основних тенденцій його функціонування. Метод узагальнення міжнародного досвіду дозволив ідентифікувати ефективні практики державної підтримки та фінансового стимулювання розвитку агротуризму, що можуть бути адаптовані до умов України. З метою комплексної оцінки середовища функціонування агротуризму застосовано SWOT-аналіз, який дав змогу визначити сильні та слабкі сторони, можливості та загрози розвитку сектору в контексті екологічно безпечного використання рекреаційних ресурсів.

Використання зазначених методів у сукупності забезпечило системний характер дослідження, дозволило сформулювати обґрунтовані висновки та визначити практичні напрями розвитку сільського туризму з урахуванням принципів екологічної безпеки.

Виклад основних результатів дослідження. Зростання попиту на екологічно орієнтовані туристичні послуги та активізація розвитку сільських територій обумовлюють необхідність системного аналізу сучасних підходів до організації агротуризму як складової сільського туризму. Особливого значення набуває вивчення європейського досвіду, який демонструє різноманітність концептуальних підходів до визначення сутності агротуризму та його взаємозв'язку із сільськогосподарською діяльністю, що безпосередньо впливає на характер використання рекреаційних ресурсів. У цьому контексті доцільним є узагальнення ключових підходів і трактувань агротуризму в країнах Європейського Союзу (табл. 1).

Аналіз представлених у табл. 1 підходів до визначення агротуризму в країнах Європейського Союзу дозволяє виявити спільні риси та національні особливості його трактування, що формують різні моделі організації цього виду діяльності. Узагальнено, у більшості країн агротуризм розглядається як форма туристичної діяльності, тісно інтегрована з функціонуванням сільськогосподарських підприємств, де ключовим елементом виступає використання ресурсного потенціалу фермерських господарств.

Зокрема, у таких країнах, як Італія, Австрія, Франція та Німеччина, акцент робиться на поєднанні туристичних послуг із безпосередньою діяльністю ферми, що передбачає занурення туристів у повсякденне сільське життя, споживання локальних продуктів та взаємодію з виробничими процесами. Такий підхід забезпечує не лише економічний ефект, а й сприяє збереженню традиційного укладу життя та культурної спадщини. У свою чергу, в Іспанії та Чехії агротуризм

також пов'язується з аграрною діяльністю, однак більший акцент робиться на житловій функції та використанні сільського середовища як туристичного ресурсу.

Таблиця 1

Концептуальні підходи та визначення агротуризму за країнами-членами ЄС

Країна	Визначення та ключова концепція	Зв'язок із сільським господарством
Італія	Діяльність із прийому та гостинності, що здійснюється сільськогосподарськими підприємцями через використання їхніх ферм у поєднанні з вирощуванням культур, лісовим господарством чи тваринництвом.	Так, діяльність тісно пов'язана з сільським господарством та регламентована законом.
Чехія	Форма сільського туризму, якою керують сільськогосподарські підприємці, що характеризується прямим зв'язком із сільськогосподарськими роботами або функціями ферми.	Так, об'єкт повинен мати сільськогосподарську функцію.
Іспанія	Різновид сільського житла, який пов'язаний із сільськогосподарськими професіями та аграрним стилем життя.	Так, пов'язано з фермерськими професіями.
Португалія	Розміщення на фермах, що дозволяє гостям дізнаватися про сільськогосподарську діяльність або навіть брати участь у роботах.	Так, гості мають змогу брати участь у роботі ферми.
Австрія	Активні ферми, де проживання, харчування або інша діяльність доповнюють основну сільськогосподарську функцію.	Так, наголошується на участі в житті діючої ферми.
Німеччина	Пропозиції переважно від фермерів, де головною ідеєю є близькість до приймаючої родини та занурення в повсякденне сільське життя.	Так, туристичний досвід поєднується з роботою аграрного підприємства.
Франція	Туристична діяльність на фермі, що дозволяє пізнати сільський спосіб життя та споживати фермерські продукти.	Так, фокус на місцевих продуктах та сільському житті.

Джерело: [15].

Особливої уваги заслуговує досвід Португалії, де передбачено активну участь туристів у сільськогосподарських роботах, що підвищує рівень інтерактивності та формує додаткову цінність туристичного продукту. У всіх розглянутих країнах простежується чіткий зв'язок агротуризму із сільським господарством, що виступає базисом для формування автентичного туристичного досвіду.

Таким чином, можна констатувати, що європейська практика характеризується домінуванням інтегрованого підходу, за якого агротуризм не є відокремленою діяльністю, а функціонує як доповнення до основного аграрного виробництва. Це створює передумови для раціонального використання рекреаційних ресурсів,

забезпечує їх екологічну збалансованість та сприяє сталому розвитку сільських територій.

Виявлені відмінності у підходах до визначення агротуризму обумовлюють необхідність аналізу нормативно-правового забезпечення та механізмів контролю якості, що регулюють функціонування цього сектору в країнах Європейського Союзу. Саме законодавча база та інституційні інструменти визначають рівень стандартизації послуг, вимоги до суб'єктів господарювання та умови екологічно безпечного використання рекреаційних ресурсів. У зв'язку з цим доцільно розглянути особливості законодавчого регулювання та систем контролю якості у сфері агротуризму (табл. 2).

Таблиця 2

Законодавча база та системи контролю якості в державах-членах ЄС

Країна	Законодавче регулювання	Вимоги та системи якості
Італія	Діє Національний закон 96/2006, який задає рамки, та 21 регіональний закон, що уточнюють критерії.	Введено офіційний національний знак "Agriturismo Italia" (використовує класифікацію "соняшниками") та обов'язкові дозволи.
Іспанія	Національної бази немає, але 10 із 17 автономних спільнот затвердили власні правила.	Вимоги визначаються кожним регіоном індивідуально; отримання дозволів є обов'язковим.
Португалія	Діє загальнонаціональний Декрет-закон № 39/2008 щодо туризму в сільській місцевості.	Законодавство регламентує кількість кімнат, мінімальний розмір, меблювання та оснащення. Обов'язкові дозволи.
Словенія	Регулюється Положенням про додаткові види діяльності на фермі та Законом про сільське господарство.	Існують чіткі вимоги до наявності землі та річного доходу для здійснення такої діяльності; необхідні дозволи.
Чехія	Немає спеціального законодавства виключно для агротуризму, існує багато розрізнених та суперечливих правил.	Потрібно відповідати специфічним вимогам та отримувати дозволи від компетентних органів.
Німеччина, Австрія, Франція, Швеція	Спеціальне законодавство відсутнє. Підприємства підпорядковуються загальним законам про сільське господарство та бізнес.	Впроваджено добровільні знаки якості: "квіти" від Urlaub am Bauernhof (Австрія), "пшеничні колоски" від Bo på Lantgård (Швеція), DTV у Німеччині та Accueil Paysan/Bienvenue à la Ferme у Франції.

Джерело: [15].

Аналіз даних табл. 2 свідчить про значну диференціацію підходів до регулювання агротуризму в країнах ЄС – від чітко структурованих національних моделей до більш децентралізованих або загальносекторальних систем. Найбільш системний підхід спостерігається в Італії та Португалії, де агротуризм регламентується національними законами, що визначають вимоги до діяльності, стандарти якості та процедури отримання дозволів. Зокрема, впровадження офіційних знаків якості сприяє підвищенню довіри споживачів і забезпечує контроль за дотриманням екологічних і сервісних стандартів.

Водночас у ряді країн, таких як Німеччина, Австрія та Франція, відсутність спеціалізованого законодавства компенсується дією загальних норм та розвитком добровільних систем сертифікації, що формують гнучке середовище для ведення діяльності. У Чехії та Іспанії спостерігається фрагментарність нормативної бази, що може створювати адміністративні бар'єри та ускладнювати розвиток сектору.

Таким чином, ефективність функціонування агротуризму значною мірою залежить від узгодженості законодавчих механізмів, прозорості процедур та наявності систем контролю якості. Європейський досвід демонструє, що поєднання державного регулювання та добровільних стандартів є оптимальною моделлю, яка забезпечує як розвиток підприємництва, так і дотримання принципів екологічної безпеки у використанні рекреаційних ресурсів.

З урахуванням інституційних та нормативних особливостей функціонування агротуризму доцільним є аналіз його ринкових параметрів, зокрема співвідношення попиту та пропозиції у країнах Європейського Союзу. Саме ці показники відображають рівень розвитку сектору, його привабливість для туристів та ефективність використання наявного ресурсного потенціалу. У цьому контексті доцільно розглянути ключові характеристики ринку агротуризму в окремих країнах ЄС (табл. 3).

Таблиця 3

Попит і пропозиція у сфері агротуризму в державах-членах ЄС

Країна	Кількість об'єктів та спальних місць	Характеристика попиту та тенденції
Італія	25 390 об'єктів (на 2022 рік, зростання на 3,3% з 2019 р.). Близько 80% надають послуги проживання.	Більше 12 мільйонів ночівель (2021 рік); спостерігається постійне зростання туристів, переважно іноземців.
Іспанія	3 196 будівель, що використовуються безпосередньо для агротуризму (за оцінками до 5000 структур з іншими послугами). Загалом понад 158 тис. ліжок у сільських будинках.	Типовий мандрівник – це внутрішній (національний) турист.
Словенія	Понад 1 355 компаній; туристичні ферми налічують 5 851 спальне місце (3% від загальної кількості в країні).	У 2019 році ферми відвідали понад 109 500 гостей; 80% ночівель здійснили міжнародні відвідувачі.
Австрія	8 467 об'єктів (ферм), які пропонують 63 818 спальних місць (дані 2018 р.). Зосереджені переважно в гірських районах.	Майже мільйон гостей на рік із середньою тривалістю перебування 5,7 днів; понад 5 млн ночівель загалом.
Німеччина	9 910 ферм зі 138 310 спальними місцями.	Близько 1,5 млн ночівель на рік (в середньому 112 ночівель на об'єкт).
Португалія	293 підприємства, які становлять 1,22% загальної кількості місць (близько 24,5 тис. ліжок у сільському туризмі загалом).	Більшість гостей – португальці (76%), що відрізняється від загального туризму в країні, де частка місцевих становить 52%.
Чехія	315 об'єктів (офіційні дані 2016 р.), за неофіційними оцінками – від 600 до 1000.	Переважно сім'ї та групи друзів; зростає попит на бронювання в міжсезоння та експериментальний туризм.

Джерело: [15].

Аналіз даних табл. 3 свідчить про суттєву диференціацію масштабів розвитку агротуризму та особливостей формування попиту в країнах Європейського Союзу. Найбільш розвинутим ринком характеризується Італія, де функціонує понад 25 тис. об'єктів агротуризму та фіксується значний обсяг туристичних ночівель, що свідчить про високу популярність цього виду відпочинку, особливо серед іноземних туристів. Водночас в Австрії та Німеччині спостерігається значна кількість фермерських господарств, що пропонують туристичні послуги, із високим рівнем забезпеченості спальних місць та стабільним попитом.

Для країн Південної Європи, зокрема Іспанії та Португалії, характерною є орієнтація переважно на внутрішній туристичний ринок, що визначає

специфіку розвитку агротуристичних послуг. У Словенії простежується значна частка міжнародних відвідувачів, що свідчить про інтеграцію агротуризму у глобальні туристичні потоки. Чехія демонструє менш структурований ринок із тенденцією до зростання попиту, особливо на альтернативні та міжсезонні види відпочинку.

Таким чином, попит і пропозиція у сфері агротуризму формуються під впливом національних особливостей, рівня розвитку інфраструктури та туристичної привабливості територій. Встановлено, що країни з більш розвиненими інституційними та маркетинговими механізмами мають вищий рівень завантаженості об'єктів і більш стабільний попит. Це підтверджує, що ефективне використання рекреаційних ресурсів

безпосередньо залежить від здатності інтегрувати агротуризм у загальну систему туристичного ринку.

Подальше дослідження потребує зосередження на інституційних механізмах підтримки агротуризму, оскільки саме вони визначають можливості його розвитку, інвестиційну привабливість та рівень інтеграції у систему сільської економіки. Особливого значення

набуває аналіз інструментів фінансової та організаційної підтримки, що застосовуються у країнах Європейського Союзу для стимулювання підприємницької активності у сільській місцевості. У зв'язку з цим доцільно розглянути ключові програми підтримки та механізми їх реалізації (табл. 4).

Таблиця 4

Інституційні інструменти підтримки

	Ключові програми підтримки та джерела фінансування	Механізм розподілу
Загально-європейські	Європейський сільськогосподарський фонд розвитку сільських територій (EAFRD), Спільна аграрна політика (CAP), програма LEADER.	Стратегії місцевого розвитку розробляються та впроваджуються через Місцеві ініціативні групи (LAG/GAL).
Італія	Підзаходи 6.2 (стартапи для несільськогосподарської діяльності) та 6.4 (інвестиції) Програми розвитку сільських територій (RDP).	Впроваджується на рівні регіонів: у 2020 році було виділено 624 млн євро на ці підзаходи.
Словенія	Стратегічний план CAP 2023-2027 фінансує підтримку додаткових видів діяльності, включаючи туризм.	Компенсація до 30% прийнятних витрат (на будівництво, реконструкцію, обладнання).
Іспанія	Програма LEADER 2023-2027, EAFRD або Європейський фонд регіонального розвитку (ERDF).	Фінансова допомога спрямовується через місцеві ініціативні групи.
Португалія	Програми підтримки GAL, "Regenerate Territories Line", "Offer Qualification Line" з банками (для малонаселених територій).	Різноманітні кредитні лінії та субсидії від Turismo de Portugal та інституцій.
Чехія	Підзахід 6.4.2 (просування агротуризму), державний бюджет від Міністерства регіонального розвитку.	Фінансування несільськогосподарської диверсифікації; є обмеження на покриття загальних витрат та витратних матеріалів.

Джерело: [15].

Представлені у табл. 4 дані демонструють, що в Європейському Союзі сформовано багаторівневу систему підтримки агротуризму, яка поєднує наднаціональні інструменти фінансування із національними та регіональними програмами. На загальноєвропейському рівні ключову роль відіграють інструменти Спільної аграрної політики, зокрема Європейський сільськогосподарський фонд розвитку сільських територій та програма LEADER, які забезпечують фінансування проєктів через механізми локального розвитку за участю місцевих ініціативних груп.

Національні практики відзначаються різноманітністю підходів до реалізації підтримки. Так, в Італії акцент зроблено на стимулюванні диверсифікації діяльності фермерських господарств через спеціалізовані підзаходи програм розвитку сільських територій, що передбачають значні обсяги фінансування. У Словенії підтримка орієнтована на часткову компенсацію інвестиційних витрат, що сприяє модернізації інфраструктури та підвищенню якості послуг. В Іспанії та Португалії вагоме значення мають програми, що реалізуються через місцеві ініціативні групи, а також кредитні та субсидійні інструменти, спрямовані на розвиток малонаселених територій.

Таким чином, європейська практика підтверджує, що ефективне функціонування агротуризму забезпечується за рахунок поєднання різних фінансових та організаційних механізмів підтримки. Такий підхід дозволяє активізувати використання рекреаційних ресурсів, сприяє економічній стабілізації сільських територій та створює умови для впровадження екологічно

безпечних моделей розвитку туризму.

З метою узагальнення виявлених тенденцій розвитку агротуризму та визначення стратегічних орієнтирів його подальшого функціонування доцільно здійснити комплексну оцінку внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на цей сектор. Такий підхід дозволяє системно проаналізувати сильні та слабкі сторони агротуризму, а також окреслити можливості і загрози його розвитку в контексті екологічно безпечного використання рекреаційних ресурсів. Відповідні узагальнення наведено у вигляді SWOT-аналізу (табл. 5).

Представлений у табл. 5 SWOT-аналіз свідчить, що агротуризм у країнах Європи характеризується значним потенціалом розвитку, зумовленим насамперед наявністю багатой культурної спадщини, автентичного сільського середовища та можливістю забезпечення цілорічної туристичної діяльності. Важливою перевагою є також здатність цього сектору сприяти збереженню природних ресурсів і традиційних форм господарювання, що відповідає принципам сталого розвитку.

Водночас до ключових обмежень належать недостатній рівень розвитку інфраструктури, складність адміністративних процедур та обмежений доступ до актуальних статистичних даних, що ускладнює ефективне управління сектором. Наявні проблеми також пов'язані з недостатньою адаптацією об'єктів до сучасних вимог інклюзивності та якості послуг.

Разом із тим відкриваються значні можливості для розширення агротуризму, зокрема через створення нових робочих місць, диверсифікацію доходів сільського населення та задоволення зростаючого попиту на

відпочинок у природному середовищі. Водночас існують і певні загрози, серед яких варто виокремити ризик втрати автентичності сільського середовища,

демографічні проблеми та високі інвестиційні витрати на започаткування діяльності.

Таблиця 5

Комплексний SWOT-аналіз сектору агротуризму в Європі

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Багата культурна спадщина та автентичність досвіду. • Прямий внесок у розвиток сільських територій. • Пропозиція працює цілий рік та сприяє захисту природних ресурсів і збереженню кулінарних традицій. 	<ul style="list-style-type: none"> • Дефіцит комплексних та оновлених даних на національному і європейському рівнях. • Складні й тривалі адміністративні процедури та вимоги. • Недостатньо розвинена інфраструктура (погані дороги, брак інтернету) та проблеми з адаптацією для осіб з інвалідністю.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> ○ Створення нових робочих місць і джерела несільськогосподарського доходу для фермерів. ○ Задоволення зростаючого попиту туристів на "експериментальний" туризм та відпочинок на природі. ○ Можливість сприяти досягненню ключових цілей "Зеленого курсу" та CAP 2023-2027. 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Ризик втрати зв'язку із реальним сільським господарством. ○ Демографічні зміни у селах (старіння населення). ○ Високі інвестиційні витрати на започаткування діяльності. ○ Брак спеціалізованих навчальних програм для потреб сектору.

Джерело: складено автором.

Отже, результати SWOT-аналізу підтверджують необхідність формування збалансованої стратегії розвитку агротуризму, яка враховуватиме як внутрішні ресурси сектору, так і зовнішні виклики, забезпечуючи ефективне та екологічно безпечне використання рекреаційного потенціалу сільських територій.

Висновки. Проведене дослідження дозволило досягти поставленої мети та визначити ключові підходи до екологічно безпечного використання рекреаційних ресурсів у розвитку сільського туризму на основі узагальнення європейського досвіду та сучасних тенденцій функціонування цього сектору.

У результаті аналізу встановлено, що агротуризм у країнах Європейського Союзу функціонує переважно як інтегрована складова сільськогосподарської діяльності, що забезпечує раціональне використання природних ресурсів та сприяє збереженню екосистем. Виявлено, що ефективність такого підходу значною мірою залежить від наявності чітких інституційних механізмів регулювання, систем контролю якості та узгодженої нормативно-правової бази. Водночас встановлено, що поєднання державного регулювання та добровільних стандартів формує найбільш збалансовану модель розвитку, яка дозволяє враховувати як екологічні, так і економічні аспекти функціонування агротуризму.

Аналіз ринкових параметрів підтвердив, що попит на агротуристичні послуги має стійку тенденцію до зростання, проте його структура суттєво варіюється залежно від країни, рівня розвитку інфраструктури та орієнтації на внутрішній чи міжнародний ринок. Доведено, що ефективне використання рекреаційних ресурсів безпосередньо пов'язане з рівнем розвитку інституційного середовища та застосуванням фінансових інструментів підтримки, зокрема в межах програм ЄС.

Узагальнення результатів SWOT-аналізу дозволило визначити ключові переваги, обмеження, можливості

та загрози розвитку агротуризму, що є підґрунтям для формування стратегічних напрямів його розвитку. Зокрема, доведено, що перспективи сектору пов'язані з диверсифікацією сільської економіки, зростанням попиту на природоорієнтований туризм та реалізацією політик сталого розвитку, водночас існуючі інфраструктурні та демографічні обмеження потребують системного вирішення.

Отже, забезпечення екологічно безпечного використання рекреаційних ресурсів у сільському туризмі потребує впровадження комплексного підходу, що поєднує інституційні, економічні та організаційні інструменти управління, адаптовані до національних умов України в контексті євроінтеграції.

Декларація про використання ШІ. У процесі підготовки цієї наукової статті було використано інструменти штучного інтелекту, зокрема ChatGPT 5.3 (розробник – OpenAI), Grammarly, DeepL Translator, а також Jenni AI, з метою підтримки редакційно-аналітичної роботи. Використання зазначених інструментів полягало у допомозі при структуризації матеріалу, удосконаленні стилістичного оформлення тексту, формулюванні окремих наукових положень, перекладі фрагментів тексту та узагальненні інформації на основі наданих автором даних і джерел.

Водночас усі ключові ідеї, наукові підходи, інтерпретації результатів дослідження та висновки сформовані автором самостійно. Інструменти штучного інтелекту не використовувалися для генерації первинних наукових результатів, аналізу емпіричних даних або формування оригінальних дослідницьких висновків без участі автора.

Автор несе повну відповідальність за наукову новизну, зміст статті, достовірність наведених даних, коректність посилань та відповідність роботи принципам академічної доброчесності.

Список використаних джерел:

1. Adams A. 20+ Rural Tourism Statistics [2026 Edition]. Hotelagio. 2026. URL: <https://hotelagio.com/rural-tourism-statistics/>
2. Kotsiuk V., Pогова Н., Medvid L., Popovych O. Ecological rural tourism: sustainable use of natural resources and ecosystems. *Investytsiyyi: praktyka ta dosvid*. 2023. № 12. С. 113. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.12.113>
3. Шуліка, Б., Сержантова, Ю., Денищенко, Л. Екотуризм: збалансований підхід до відвідування природних місць та його вплив на природні ресурси. *Економіка та суспільство*. 2023. № 57. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-82>
4. Якимчук А., Попадинець Н., Валух А., Скрипко Т., Левков К. Сільський «зелений» туризм як каталізатор розвитку місцевої економіки в процесі децентралізації влади. *Agricultural and Resource Economics*. 2021. № 7(1). С. 232. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2021.07.01.12>
5. Терлецька О. Екотуристичні маршрути як інструмент розвитку сільських громад. *Економіка та суспільство*. 2025. № 76. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-33>
6. Токарева, В., Горюнова, К. Розвиток екотуризму в Україні: роль рекреаційних комплексів у залученні туристів та збереженні екосистеми. *Економіка та суспільство*. 2025. № 71. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-62>
7. Соловій І. П., Адамовський О., Дубовіч І. Сталий туризм: сучасний стан та перспективи розвитку в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-79>
8. Живко З., Vorutskaya Y., Piy M. Чинники розвитку сільського зеленого туризму в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. № 25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-25>
9. Тищук І., Плуїна О. Сільський зелений туризм в Україні: стан, динаміка, міжнародний досвід. *Geografіchnij časopis Volins'kogo nacional'nogo universitetu imeni Lesi Ukraїnki*. 2024. № 3. С. 114. DOI: <https://doi.org/10.32782/geochasvnu.2024.3.12>
10. Олійник В., Danilova O. Організація туризму: сільський зелений туризм – світовий досвід та перспективи розвитку в Україні. *Економіка та суспільство*. 2025. № 72. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-30>
11. Долинська О. О., Шоробура І., Долинська І. Потенціал зеленого туризму в досягненні сталого соціально-економічного розвитку сільських територій України. *Acta Academiae Beregsasiensis*. 2025. № 3. С. 125. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-5843/2025-3-11>
12. Кудінова І., Самсонова В. Європейський вектор розвитку сільського зеленого туризму: досвід, тенденції та перспективи для України. *Acta Academiae Beregsasiensis Economics*. 2025. № 9. С. 62. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2025-9-62-76>
13. Velychko O. Rural green tourism as a factor in the development of rural areas. *Modern Economics*. 2021. № 29(1). С. 40-48. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.v29\(2021\)-07](https://doi.org/10.31521/modecon.v29(2021)-07)
14. Поліщук С. О. Проблеми та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні. *Ефективна економіка*. 2022. № 6. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.6.33>
15. Summary report. *Still Tourism Around Yard*. URL: <https://learning.stay-erasmus.eu/summary-report/>

References:

1. Adams, A. (2026). 20+ Rural Tourism Statistics [2026 Edition]. Hotelagio. <https://hotelagio.com/rural-tourism-statistics/> [in English].
2. Kotsiuk, V., Pогова, H., Medvid, L., & Popovych, O. (2023). Ecological rural tourism: Sustainable use of natural resources and ecosystems. *Investytsiyyi: Praktyka ta Dosvid*, (12), 113. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.12.113> [in English].
3. Shulika, B., Serzhantova, Y., & Denyshchenko, L. (2023). Ekoturizm : Zbalansovanyi pidkhyd do vidviduvannya pryrodnykh mistst ta yoho vplyv na pryrodni resursy [Ecotourism : A balanced approach to visiting natural places and its impact on natural resources]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (57). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-82> [in Ukrainian].
4. Yakymchuk, A., Popadynets, N., Valyukh, A., Skrypko, T., & Levkov, K. (2021). Silskyi «zelenyi» turizm yak katalizator rozvytku mistsevoi ekonomiky v protsesi detsentralizatsii vlady [Rural "green" tourism as a catalyst for the development of the local economy in the process of decentralization of power]. *Agricultural and Resource Economics*, 7(1), 232. <https://doi.org/10.51599/are.2021.07.01.12> [in Ukrainian].
5. Terletska, O. (2025). Ekoturystychni marshruty yak instrument rozvytku silskykh hromad [Ecotourism routes as a tool for the development of rural communities]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (76). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-33> [in Ukrainian].
6. Tokareva, V., & Horiunova, K. (2025). Rozvytok ekoturizmu v Ukraini : Rol rekreatsiynykh kompleksiv u zaluchenni turystiv ta zberezhenni ekosystemy [Development of ecotourism in Ukraine : The role of recreational complexes in attracting tourists and preserving the ecosystem]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (71). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-62> [in Ukrainian].

7. Solovii, I. P., Adamovskyi, O., & Dubovich, I. (2023). Stalyi turizm : Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku v Ukraini [Sustainable tourism : Current status and development prospects in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (50). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-79> [in Ukrainian].
8. Zhyvko, Z., Borutska, Y., & Rii, M. (2021). Chynnyky rozvytku silskoho zelenoho turizmu v Ukraini [Factors of development of rural green tourism in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (25). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-25> [in Ukrainian].
9. Tyshchuk, I., & Ilyina, O. (2024). Silskyi zelenyi turizm v Ukraini : Stan, dynamika, mizhnarodnyi dosvid [Rural green tourism in Ukraine: Status, dynamics, international experience]. *Geografičnij časopis Volyns'kogo nacional'nogo universitetu imeni Lesi Ukrainky*, (3), 114. <https://doi.org/10.32782/geochasvnu.2024.3.12> [in Ukrainian].
10. Oliinyk, V., & Danilova, O. (2025). Orhanizatsiia turizmu: Silskyi zelenyi turizm – svitovy dosvid ta perspektyvy rozvytku v Ukraini [Tourism Organization: Rural Green Tourism – World Experience and Development Prospects in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (72). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-30> [in Ukrainian].
11. Dolynska, O. O., Shorobura, I., & Dolynskiy, I. (2025). Potensial zelenoho turizmu v dosiahnenni staloho sotsialno-ekonomichnoho rozvytku silskykh terytorii Ukrainy [The potential of green tourism in achieving sustainable socio-economic development of rural areas of Ukraine]. *Acta Academiae Beregsasiensis Geographica et Recreatio*, (3), 125. <https://doi.org/10.32782/2786-5843/2025-3-11> [in Ukrainian].
12. Kudinova, I., & Samsonova, V. (2025). Yevropeyskyi vektor rozvytku silskoho zelenoho turizmu : Dosvid, tendentsii ta perspektyvy dlia Ukrainy [European vector of rural green tourism development : Experience, trends and prospects for Ukraine]. *Acta Academiae Beregsasiensis Economics*, (9), 62. <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2025-9-62-76> [in Ukrainian].
13. Velychko, O. (2021). Rural green tourism as a factor in the development of rural areas. *Modern Economics*, 29(1), 40-48. [https://doi.org/10.31521/modecon.v29\(2021\)-07](https://doi.org/10.31521/modecon.v29(2021)-07) [in English].
14. Polishchuk, S. O. (2022). Problemy ta perspektyvy rozvytku silskoho zelenoho turizmu v Ukraini [Problems and prospects for the development of rural green tourism in Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, (6). <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.6.33> [in Ukrainian].
15. Summary report : Still tourism around yard. (n.d.). <https://learning.stay-erasmus.eu/summary-report/> [in English].

Дата надходження статті: 06.04.2026 р.

Дата прийняття статті до друку: 27.04.2026 р.

Дата публікації (оприлюднення) статті: 13.05.2026 р.

Стаття поширюється на умовах ліцензії Creative Commons Attribution License International CC-BY.